

ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Тетяна Рябуха, Наталя Зіненко, Наталя Гостіщева

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті з'ясовано необхідність цілеспрямованого навчання майбутніх перекладачів аудіювання. Систематизовано й узагальнено наявний досвід формування аудитивної перекладацької компетенції під час навчання усного послідовного перекладу. Виявлено специфічні характеристики перекладацького аудіювання. Встановлено труднощі аудіювання, зумовлені суб'єктивними (індивідуально-психологічні особливості носіїв мови та слухачів) та об'єктивними (зміст і форма повідомлення та умови його сприйняття) чинниками. Презентований комплекс вправ для формування аудитивної компетенції майбутніх перекладачів урахує принцип послідовності та градуйованого введення труднощів.

Ключові слова:

аудіювання; перекладацьке аудіювання; труднощі аудіювання; аудитивна компетенція; усний послідовний переклад.

Анотация:

Рябуха Татьяна, Зиненко Наталья, Гостищева Наталья. Формирование аудитивной компетенции будущих переводчиков в процессе обучения устному последовательному переводу. В статье раскрыта необходимость целенаправленного обучения будущих переводчиков аудированию. Систематизирован и обобщен имеющийся опыт формирования аудитивной переводческой компетенции в процессе обучения устному последовательному переводу. Определены специфические характеристики переводческого аудирования. Выявлены трудности аудирования, обусловленные субъективными (индивидуально-психологические особенности носителей языка и слушателей) и объективными (содержание и форма сообщения и условия его восприятия) факторами. Представленный комплекс упражнений для формирования аудитивной компетенции будущих переводчиков учитывает принцип последовательности и градуированного введения трудностей.

Ключевые слова:

аудирование; переводческое аудирование; трудности аудирования; аудитивная компетенция; усный последовательный перевод.

Resume:

Riabukha Tetiana, Zinenko Natalia, Gostishcheva Natalia. Formation of the auditory competence of future interpreters in the process of teaching consecutive interpretation. The article reveals the necessity of purposeful training of future translators in listening. The existing experience of the formation of audio competence in the process of training consecutive interpretation is systematized and summarized. Specific characteristics of translation listening are revealed. The difficulties of listening caused by subjective (individual psychological characteristics of native speakers and listeners) and objective (the content and form of the message and the conditions of its perception) factors are established. The presented complex of exercises on the formation of the auditory competence of future interpreters takes into account the principle of consistency and graded introduction of difficulties.

Key words:

listening, translation listening, listening difficulties, listening competence, oral consecutive interpretation.

Постановка проблеми. Більш тісна взаємодія країн, які об'єднуються у світове співтовариство, інтернаціоналізація економіки, зростання інформаційних потоків і міжкультурного спілкування сприяють підвищенню ролі перекладу в людській комунікації. Без послуг професійних перекладачів неможливо уявити міждержавну співпрацю в різних сферах, роботу міжнародних конференцій, діяльність міжнародних корпорацій, розвиток туризму тощо. Підготовка професійних перекладачів у сучасному мультикультурному світі стає все більш нагальною. З'являються нові перекладацькі спеціальності, які, по суті, являють собою різні професії.

Традиційні спеціальності письмового перекладу (літературний перекладач, технічний перекладач) поповнились такими спеціалізаціями, як перекладач-укладач технічної документації, перекладач-упорядник субтитрів, перекладач реклами.

В усній перекладацькій діяльності поряд з синхронним і послідовним перекладами (на міжнародних конференціях) розвиваються такі види перекладацької діяльності, як переклад

відеоконференції, переклад супроводу (гід-перекладач).

В умовах, коли навчання перекладацької професії набуває масового характеру, необхідність наукового осмислення й розробки раціональної та ефективної моделі підготовки професійних перекладачів є безсумнівною. Як підкреслює І. Халєєва, перекладач-професіонал, як фахівець інтерлінгвокультурної комунікації, є не допоміжною, а центральною фігурою міжнародного спілкування, і тому будь-який дефект у процесі навчання перекладачів призводить до дефектної комунікації і завдає шкоди взаєморозумінню між народами [9, с. 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні розробки, які нині визначають процес навчання перекладу у вищій школі, належать як вітчизняним (Т. Ганічева, В. Карабан, І. Корунець, С. Максимов, О. Максименко, Г. Мірам, А. Ольховська, В. Соколова, О. Світлична, Л. Черноватий), так і закордонним ученим (О. Алікіна, І. Алексєєва, Л. Бархударов, М. Вербицька, Н. Гавриленко, В. Гак, В. Комісаров, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, О. Ширяєв). Проте, як справедливо зауважує Л. Черноватий, на сьогодні методика

викладання перекладу як наука перебуває на стадії становлення й значна кількість проблем у цій галузі ще чекає свого дослідження [10, с. 7]. Нагальною є потреба розв'язання широкого спектра проблем, пов'язаних з організацією навчання усного послідовного перекладу (УПП), зокрема розробки комплексу вправ і завдань, спрямованих на формування аудитивної перекладацької компетенції.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на все, викладене вище, метою нашої статті є систематизація та узагальнення накопиченого досвіду формування аудитивної перекладацької компетенції під час навчання усного послідовного перекладу (УПП).

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність цілеспрямованого навчання перекладачів аудіювання, на переконання багатьох дослідників (Р. Міньяр-Белоручев, Н. Гавриленко, І. Халєєва та ін.) є безсумнівною, оскільки діяльність майбутніх перекладачів передбачає:

- 1) сприйняття мовного повідомлення;
- 2) глибоке, детальне розуміння змісту вихідної інформації;
- 3) породження власного висловлювання, а саме – перекладу.

Так, Н. Гавриленко розглядає аудіювання як важливий проміжний етап діяльності перекладача й зауважує, що професійне вміння перекладацького аудіювання полягає в повному й точному розумінні вихідного повідомлення [1].

Зі свого боку Р. Міньяр-Белоручев слушно наголошує, що від аудіювання вихідного повідомлення залежать результати всієї роботи перекладача [6].

Очевидно, що цей вид діяльності вимагає спеціальних навичок, а отже, навчання аудіювання має бути базовим компонентом у процесі підготовки майбутніх перекладачів.

Під аудіюванням розуміють рецептивний вид мовленнєвої діяльності, в основі якого – психофізіологічні механізми сприйняття (механізм внутрішнього промовляння, механізм слухової пам'яті, механізм оперативної та довготривалої пам'яті), ідентифікації (відповідності), антиципації (імовірнісне прогнозування) і розуміння (осмислення) [2].

Практика навчання іноземної мови, практика усного перекладу й навіть просто спілкування іноземною мовою свідчать про те, що аудіювання є одним з найскладніших видів мовленнєвої діяльності [1-11]. У реальних умовах комунікації на аудіювання припадає 40-50% часу. При цьому слухач не може вплинути на процес надходження звукової інформації. У ситуації реального мовного спілкування звукова інформація подається одноразово. Потік

звукової інформації надходить безперервно, тому слухачеві необхідно постійно концентрувати увагу на звуковому повідомленні. Будь-яка втрата концентрації уваги слухача призводить до паузи в прийомі інформації; та частина інформації, яка надійшла в цей проміжок часу, ним не сприймається зовсім [7].

М. Андервуд (M. Underwood) вважає, що, крім одноразовості подання звукового матеріалу, є ще декілька факторів, які можуть спричинити труднощі аудіювання: (1) швидкість подання звукового матеріалу; (2) обмеженість словникового запасу слухача; (3) недостатній рівень фонових знань і міжкультурної компетенції; (4) складність утримування концентрації уваги на звуковому повідомленні; (5) сформовані стійкі навички, наприклад, прагнення зрозуміти кожне слово [11].

На думку С. Ніколаєвої, сприйняття мовлення на слух супроводжується подоланням труднощів, спричинених переважно трьома факторами: (1) індивідуально-психологічними особливостями слухача, (2) умовами сприймання та (3) мовними особливостями мовленнєвого повідомлення [7].

Н. Слухіна переконана, що труднощі аудіювання пов'язані з (1) формою повідомлення, (2) змістом повідомлення, (3) умовами подання повідомлення та (4) джерелами інформації [3].

О. Соловова розрізняє (1) труднощі, зумовлені умовами сприймання, (2) труднощі, зумовлені індивідуальними особливостями носіїв мови та (3) мовні труднощі (лексичні, граматичні, фонетичні) [8].

Отже, як переконуємось, труднощі аудіювання можуть бути суб'єктивними (зумовленими індивідуальними особливостями носіїв мови та слухачів) і об'єктивними (спричиненими змістом і формою повідомлення й умовами його сприймання).

У процесі аудіювання іншомовних повідомлень вирішальну роль відіграють індивідуально-психологічні особливості слухача (рівень розвитку слухової чутливості, слухової пам'яті, механізму ймовірного прогнозування та рівень концентрації уваги), оскільки вони можуть зробити сприйняття точнішим і глибшим або, навпаки, помилковим [7].

Дуже важливо вміти аудіювати людей різної статі та різного віку, оскільки важко буває зрозуміти людей похилого віку через вікові особливості їхньої артикуляції або підлітків, які «ковтають» частини речень і вживають сленг. Крім того, кожна мова має певні акценти й діалекти. Тому в умовах міжкультурного спілкування важливо навчитись розуміти не тільки літературний варіант іноземної мови, яка вивчається, а й її різні діалекти [8].

За безпосереднього спілкування аудіювання полегшується позамовними засобами – мімікою, жестами. Однак навіть за наявності зорового контакту можна зіткнутись з об'єктивними труднощами іншого порядку, а саме – мовними труднощами (граматичними, лексичними, фонетичними) [8].

Грамматичні труднощі пов'язані як з морфологією, так і з синтаксисом. Вони, зазвичай, зумовлені наявністю форм, яких немає в рідній мові (наприклад, синтаксичні конструкції Complex Object або Complex Subject в англійській мові) [3].

Лексичні труднощі створює велика кількість незнайомих слів, сталих виразів, розмовних кліше, спеціальних термінів, аббревіатур тощо. Багатозначні слова, пароніми (звучання яких відрізняється лише одним звуком), антоніми та синоніми також призводять до труднощів у розумінні. Особливої уваги потребують прецизійні слова, які становлять значну перешкоду не тільки для розуміння, скільки для запам'ятовування мовлення зі слуху, причому не тільки для новачків, а й для досвідчених перекладачів. Це числа, дати, власні імена, реалії та ін. Вони не несуть особистісно значущої інформації, а отже, практично не запам'ятовуються зі слуху [3].

Фонетичні труднощі розмовного мовлення вважаються основними труднощами аудіювання. Недостатня сформованість акустико-артикуляційних образів відволікає увагу слухача на мовну форму повідомлення, унаслідок чого він не розпізнає значення слів і синтагм як одиниць сприймання. Просте зміщення наголосу в слові може суттєво змінити його образ, і поки ми розшифруємо одне слово, наступні за ним слова губляться, і ми втрачаємо суть сказаного [3].

Матеріалом для навчання аудіювання може бути як монологічне, так і діалогічне мовлення (мовні повідомлення побутового, країнознавчого, професійного й суспільно-політичного характеру). Н. Гальскова та Н. Гез розрізняють три групи текстів для аудіювання, що відрізняються тим чи іншим ступенем складності:

1) легкі тексти:

– навчальні й напівавтентичні тексти розмовно-літературного, науково-популярного й художнього стилів;

– основна ідея виражена на початку тексту;

– мовні та структурні особливості: відома граматики; 2-3% незнайомих слів, про значення яких можна здогадатись з контексту;

– структура викладу проста;

2) тексти середньої складності:

– автентичні й напівавтентичні тексти розмовно-літературного, науково-популярного

або художнього стилю в жанрі бесіди, повідомлення, опису з послідовним і простим викладом;

– основна ідея виражена на початку або в середині тексту;

– мовні та структурні труднощі: граматичний матеріал відомий; 2-3% незнайомих слів, які не є ключовими;

3) складні тексти:

– автентичні тексти публіцистичного, науково-популярного та художнього стилів у жанрі бесіди, інтерв'ю, репортажу, опису;

– основна ідея виражена наприкінці тексту або експліцитно не виражена;

– мовні та структурні особливості: є невідомі граматичні явища, 4-5% незнайомих слів, структура викладу ускладнена [2].

Не менш важливим питанням для ефективного навчання аудіювання є тривалість звучання мовленнєвого повідомлення. На початковому етапі навчання аудіювання оптимальний обсяг аудіоповідомлення не повинен перевищувати однієї-двох хвилин, щоб поступово збільшити обсяг пропонованого матеріалу до трьох-п'яти хвилин. При цьому доцільно дотримуватись так званого принципу «від простого до складного», поступово привчаючи студентів до природної мови (не диктора, а носія мови) [9].

Перекладацьке аудіювання істотно відрізняється від аудіювання в його традиційному розумінні – «слухання для себе», оскільки має чітко виражений рецептивно-репродуктивний характер.

Аналіз досліджень, присвячених проблемам усного перекладу [1; 5; 10], дав змогу виявити специфічні характеристики перекладацького аудіювання:

1. Перекладач слухає, з самого початку маючи настанову на подальшу передачу сприйманої інформації.

2. Необхідність передачі інформації іншій людині вимагає від перекладача більш глибокого детального розуміння тексту. А це передбачає активну й складну багаторівневу розумову діяльність.

3. Уміння узагальнювати й компресувати зміст вихідного повідомлення – одне з найважливіших умінь усного послідовного перекладу, оскільки дає змогу перекладачеві трансформувати текст оригіналу, виділяти в ньому основну інформацію, позбавляти надлишкової інформації.

4. Перекладач повинен дотримуватись літературної мови, мати гарну дикцію, уміти інтонаційно правильно оформлювати висловлювання, говорити чітко, виразно й досить голосно.

5. Перекладацьке аудіювання характеризується яскраво вираженою білінгвальністю цього процесу, коли однаковою мірою активно задіяні дві мови й уже з самого початку в перекладача «вмикається» механізм перемикавання з іноземної мови на рідну й навпаки.

Зазвичай, навчання перекладу здійснюється в два етапи: підготовчий і основний. На підготовчому етапі студенти посилено вивчають іноземну мову, з якої і на яку вони будуть надалі вчитись перекладати. Активний комплексний тренінг усного перекладу починається на основному етапі навчання. Аудіювання, яке вкрай необхідно майбутньому перекладачеві, упроваджується в програму навчання іноземної мови на підготовчому етапі.

Н. Єлукіна вважає, що розвиток уміння аудіювати досягається завдяки автоматизації сприйняття звукової форми вихідного повідомлення, пізнавання її елементів і синтезу на їх основі смислового змісту в процесі виконання спеціальних вправ [3].

Наведений нижче комплекс вправ для формування аудитивної компетенції майбутніх перекладачів ураховує накопичений досвід навчання іншомовного аудіювання (Н. Гавриленко, Н. Гальскова, Н. Гез, Н. Єлукіна, Р. Міньяр-Белоручев, С. Ніколаєва, О. Соловова, І. Халєєва, Л. Черноватий та ін.). Автори намагались максимально дотримуватись принципу послідовності й градуйованого введення труднощів.

1. Вправи для вдосконалення загальних аудитивних навичок:

– Прослухайте слова й піднесіть руку, почувши слово зі звуком ...

– Прослухайте речення й піднесіть руку, почувши питальне (стверджувальне, негативне) речення.

– Позначте відповідними номерами почуті слова в тій послідовності, у якій вони звучать.

– Визначте кількість слів у прослуханих реченнях.

– Визначте паузи в прослуханих реченнях.

– У запропонованому списку слів рідною мовою підкресліть ті, яким відповідають почуті слова іноземною мовою.

– Прослухайте й запишіть почуті слова (словосполучення, речення, мікротекст).

2. Вправи для вдосконалення рецептивної граматичної навички:

– Прослухайте речення й назвіть підмет (присудок).

– Прослухайте речення і скажіть, у якому з них дія відбулась (відбувається, відбуватиметься).

– Прослухайте речення і скажіть, скільки в ньому членів речення.

– Прослухайте речення і вкажіть межу між головним і підрядним реченнями.

– Прослухайте текст і вставте пропущені слова.

3. Вправи для вдосконалення рецептивної лексичної навички:

– Прослухайте слова іноземною мовою та знайдіть у запропонованому списку відповідні їм слова рідною мовою.

– Прослухайте ряд слів і запишіть ті, які стосуються теми ...

– Прослухайте речення і спробуйте зрозуміти значення незнайомих слів за контекстом.

– Прослухайте речення і спробуйте зрозуміти їх зміст, не звертаючи уваги на незнайомі слова.

– Прослухайте речення, які відрізняються одне від одного тільки одним новим словом в одній і тій же позиції.

– У списку слів позначте ті, які ви почули в реченнях.

– Прослухайте фрази, які містять подібні за звучанням слова (наприклад, *bad bed, leave live, sheep ship*), і перекладіть їх рідною мовою.

– Визначте, які речення рідною мовою (речення записані на дошці) є перекладом речень іноземною мовою (начитані диктором).

– Прослухайте речення й запишіть їх у зошит.

– Позначте в списку терміни, які прозвучали в тексті.

– Позначте в списку імена власні, які прозвучали в тексті.

– Позначте в списку назви компаній, які прозвучали в тексті.

– Запишіть прослухані цифри (дати).

– Прослухайте текст і напишіть слово, яке є відповіддю на запитання.

4. Вправи для вдосконалення оперативної пам'яті:

– Слухайте й повторюйте за диктором слова (словосполучення, речення, текст).

– Прослухайте ряд слів, запам'ятайте їх і відтворіть по пам'яті.

– Запишіть прослухані цифри (дати).

– Прослухайте і повторіть за диктором фрази.

– Завчіть напам'ять діалог, повторюючи його за диктором.

– Порівняйте речення, написані на дошці, з реченнями, начитаними диктором. Встановіть відмінності між ними.

– Прослухайте речення й розташуйте їх у логічній послідовності.

5. Вправи на розвиток уміння здійснювати ймовірнісне прогнозування:

– Прослухайте початок слів і закінчіть їх.

– Прослухайте початок словосполучень і закінчіть їх.

– Прослухайте прикметники й виберіть з запропонованого списку іменники, які можуть з ними поєднуватись.

– Прослухайте фразу й виберіть з запропонованого списку ту, яка може бути її логічним продовженням.

– Прослухайте слова до тексту й визначте його тему.

– Перегляньте список ключових слів і визначте тему тексту. Потім прослухайте аудіотекст і перевірте правильність своєї відповіді.

– Прослухайте початок тексту й спробуйте продовжити його усно.

– Виберіть з запропонованих нижче речень одне, яке може бути закінченням прослуханого вами тексту.

– Прослухайте текст з середини. Спробуйте визначити, про що йшлося на початку.

6. Вправи на розвиток уміння визначати зміст вихідного повідомлення:

– Прослухайте повідомлення і скажіть, про що в ньому йдеться.

– Прослухайте речення з тексту і спробуйте визначити його ідею (тему).

– Прослухайте текст і дайте відповіді на питання.

– Прослухайте текст і доберіть до нього заголовок.

– Прослухайте діалог і передайте його зміст.

– Прослухайте текст і складіть до нього анотацію.

– Прослухайте текст і поставте якомога більше запитань за його змістом.

– Розкажіть про ..., прослухавши текст.

– Прослухайте текст і визначте правильність таких тверджень...

– Прослухайте текст і виберіть відповідь на питання з ряду запропонованих, яка відповідає почутій інформації.

– Прослухавши текст, розташуйте інформацію в хронологічному порядку.

– Прослухайте текст і виберіть з запропонованих нижче речень одне, яке виражає основний зміст тексту.

– Прослухайте текст і закінчіть запропоновані речення, використовуючи інформацію з прослуханого тексту.

– Прослухайте текст і визначте, чи є у таких реченнях фактичні помилки...

– Прослухайте текст і заповніть таблицю.

7. Вправи для набуття вміння переключатись з однієї мови на іншу.

– Прослухайте числа й перекладіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте імена людей і перекладіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте назви країн і перекладіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте назви грошових одиниць і переведіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте терміни й перекладіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте скорочення й перекладіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте словосполучення й перекладіть їх усно в максимально швидкому темпі.

– Прослухайте й перекладіть речення.

– Прослухайте терміни. Знайдіть у списку їх еквіваленти.

– Прослухайте фрази (типові формули мовленнєвого етикету) і перекладіть їх.

8. Вправи для набуття вміння узагальнювати й компресувати зміст вихідного повідомлення:

– Прослухайте визначення термінів. У запропонованому списку позначте відповідні їм терміни.

– Прослухайте слова. Доберіть до них синоніми. Вимовте їх уголос.

– Прослухайте текст і коротко викладіть його зміст рідною мовою.

– Прослухайте текст і поясніть його зміст рідною мовою іншими словами, використовуючи тільки іменники та дієслова.

– Прослухайте текст і перекажіть його зміст.

– Прослухайте текст і передайте його зміст одним (двома/трьома) реченнями.

– Прослухайте текст і вкажіть на речення, яке найкраще передає його зміст.

– Прослухайте текст, потім прочитайте його переклад і скажіть, якої інформації з тексту оригіналу в ньому бракує.

9. Вправи на розвиток уміння оформлювати й відтворювати переклад у формі усного мовлення рідною мовою:

– Вивчіть напам'ять і відтворіть у швидкому темпі запропоновані скороговки (прислів'я, приказки).

– Підготуйте виразне читання запропонованого спеціального тексту.

– Вивчіть напам'ять і відтворіть у швидкому темпі визначення запропонованих термінів.

– Прослухайте фрази й перекладіть їх у середньому темпі, намагайтесь не робити пауз.

– Прослухайте текст і перекажіть його. Перекладайте швидко, повними фразами, дотримуючись літературної норми.

– Слухайте переклад вашого товариша й фіксуйте допущені ним помилки.

– Прослухайте текст. Зробіть кілька варіантів його перекладу.

10. Вправи на тренування темпу мовлення, спрямовані на зменшення стресу в практичній роботі. Можна використовувати так звані «ланцюжок»: після прослуховування тексту студенти по черзі його перекладають, причому

мета вправи полягає не в переказі тексту, а в передачі зв'язного тексту, з максимальною повнотою передачі змісту. Цей тип вправ, що не передбачає пауз, спрямований не тільки на швидкість і точність розуміння, а й забезпечує ефективне запам'ятовування мовного повідомлення.

Висновки. Аудіювання є основою усного перекладу, без якого процес відтворення змісту та форми вихідного повідомлення засобами іншої мови є неможливим. Комунікативне вміння аудіювати складається з загальної аудитивної навички, рецептивної граматичної навички, рецептивної лексичної навички, вміння утримувати в пам'яті смислову інформацію, вміння здійснювати ймовірнісне прогнозування, вміння визначати зміст вихідного повідомлення. Наведена в статті система вправ урахує принцип послідовності та градуйованого введення труднощів і спрямована на набуття

навичок аудіювання й розвиток навичок розуміння та запам'ятовування прослуханого повідомлення, тобто формування аудитивної перекладацької компетенції. Навіть більше, відбувається набуття суміжних навичок, оскільки, працюючи з аудіотекстами, ми одночасно формуємо лексичні, граматичні та фонетичні навички. Грамотна організація заняття, коли враховуються складність тексту та послідовність виконання вправ, характерних для різних етапів навчання, безперечно, сприяє планомірному розвитку професійних навичок майбутніх перекладачів.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо в розробленні робочої програми дисципліни «Аудіювання» для формування вмінь і навичок перекладацького аудіювання, що є вагомими складниками професійної компетентності майбутніх перекладачів.

Список використаних джерел

1. Гавриленко Н. Н. Понять, чтобы перевести (перевод в сфере профессиональной коммуникации): в 2-х кн. / Н. Н. Гавриленко. – М.: Изд-во НТО им. С. И. Вавилова, 2010. – Кн. 2. – 206 с.
2. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учебное пособие / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – [3-е изд., стер.]. – М.: ИЦ «Академия», 2006. – 336 с.
3. Елухина Н. В. Основные трудности аудирования и пути их преодоления / Н. В. Елухина // Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия. – М.: Русский язык, 1991. – С. 126–147.
4. Мартиненко О. Є. Психолінгвістичні передумови формування англійської аудитивної компетентності у майбутніх перекладачів / О. Є. Мартиненко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 131. – С. 79–83.
5. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М.: Готика, 1999. – 176 с.
6. Миньяр-Белоручев Р. К. О некоторых особенностях аудирования при устном последовательном переводе / Р. К. Миньяр-Белоручев // Смысловое восприятие речевого сообщения. – М.: Наука, 1976. – С. 119–126.
7. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / Кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. – [2-е вид., випр. і перероб.]. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
8. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций. Пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.
9. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи (подготовка переводчиков) / И. И. Халеева. – М.: Высшая школа, 1989. – 238 с.
10. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. – Вінниця: Нова Книга, 2013. – 376 с.
11. Underwood M. Teaching Listening / M. Underwood. – London: Longman, 1989. – 117 p.

References

1. Gavrilenko, N. N. (2010). *To understand in order to translate (translation in the sphere of professional communication)*. Moscow: S. I. Vavilov NTO. [in Russian]
2. Galskova, N. D., Gez, N. I. (2006). *Theory of teaching foreign languages. Linguodidactics and methodology*. Moscow: Akademiya. [in Russian]
3. Yeluhina, N. V. (1991). *The main difficulties of listening and ways to overcome them*. In: General methods of teaching foreign languages: Reader. Moscow: Rus. yaz., 126–147. [in Russian]
4. Martynenko, O. (2015). Psycholinguistic prerequisites to listening comprehension competence formation of future correspondence education interpreters. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky*, 131, 79–83. [in Ukrainian]
5. Mynyar-Beloruhev, R. K. (1999). *How to become an interpreter?* Moscow: Gotika. [in Russian]
6. Mynyar-Beloruhev, R. K. (1976). *On some features of listening in oral consecutive translation*. In: Semantic perception of speech messages. Moscow: Nauka. 119–126. [in Russian]
7. Nikolayeva, S. Yu. (2002). *Methods of teaching foreign languages in secondary schools*. Kyiv: Lenvit. [in Ukrainian]
8. Solovova, Ye. N. (2002). *Methods of teaching foreign languages: Basic course of lectures*. Moscow: Prosveshchenie. [in Russian]
9. Khaleyeva, I. I. (1989). *The basics of the theory of teaching to understand foreign language (training of interpreters)*. Moscow: Vysshaya shkola. [in Russian]
10. Chernovaty, L. M. (2013). *Methods of teaching translation as a profession*. Vinnytsya: Nova Knyha. [in Ukrainian]
11. Underwood, M. (1989). *Teaching Listening*. London: Longman. [in English]

Рецензент: Максимов О.С., д.пед.н., професор

Відомості про авторів:**Рябуха Тетяна Валеріївна**

angl_fil_mdpu@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Зіненко Наталя Володимирівна

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Гостішева Наталія Олексіївна

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i19.2385

*Матеріал надійшов до редакції 30. 12. 2017 р.
Прийнято до друку 24. 01. 2018 р.*

Information about the authors:**Riabukha Tetiana Valeriivna**

angl_fil_mdpu@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

Zinenko Natalia Volodymyrivna

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

Gostishcheva Natalia Oleksiivna

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i19.2385

*Received at the editorial office 30. 12. 2017.
Accepted for publishing 24. 01. 2018.*